

ARGILA-SIMBOL, CULOARE, LEAC (DIN CULTURA CUCUTENI PÂNĂ ÎN ZILELE NOASTRE)

*Preot paroh Gheorghe Cârstina,
Dragoslavele, jud. Argeș*

Ion Ghinoiu mărturisește că două mari invenții au schimbat lumea celor vechi: pregătirea oalei din lut și a pâinii din aluat. Amestecate cu apă, făina devine aluat, iar țărâna devine lut, transformându-se amândouă prin puterea focului [1]. Până astăzi arheologii au adunat suficiente informații legate de practicarea meșteșugului „olărit” în comunitatea complexului *Cultural Cucuteni-Tripolie*.

Teodor T. Burada (03.10.1839-17.02.1923), membru corespondent al Academiei Române, folclorist, etnograf și muzicolog român, descoperă fragmente de ceramică și figurine de teracotă, în apropiere de satul Cucuteni din Iași, ce va duce la descoperirea unei culturi ce va uimi întreaga omenire.

Ceramica cucuteniană, a fost lucrată fără roata olarului, cu mâna și s-a materializat pe o suprafață de aprox. 350000 km pătrați pe teritoriul României, Republicii Moldova și Ucrainei. Cultura Cucuteni a fost una din cele mai vechi civilizații din Europa și din lume. Se încadrează în perioada 5200-3200 î.Hr.

Mircea Eliade comunica în 1939 că: „*România are o protoistorie remarcabilă. Aici pe pământul nostru a crescut un fenomen „originar”. Aici s-au manifestat simboluri, s-au transmis tradiții. Originea unui simbol, prețuiește cât descoperirea unei dinastii de faraoni*”.

Ceramica este vestigiul ce se găsește pretutindeni, în așezări, cetăți sau morminte. Vasele de lut, îl însoțesc pe omul antic în viața lui de zi cu zi. Astfel ceramica geto-dacică reprezintă un valoros tezaur istoric și artistic.

Această ceramică a fost grupată de specialiști într-o fază „*proto-dacică*” (sec.VI-V î.Hr.) apoi, o fază veche (sec. V-IV î.Hr.), una mijlocie (sec. III-II î.Hr.) și o a treia fază ce se înscrie în epoca statului dac (sec.I î.Hr.-I d.Hr.). Se poate vorbi de o fază târzie (sec.II-IV d. Hr.).

Din perioada proto-dacică arheologii au scos la iveală o ceramică de lux, fină, lucrată cu mâna și una obișnuită executată la fel. Vasele aveau dimensiuni diferite, de la vase mari pentru provizii cu dimensiuni de până la un metru înălțime, dar și căni, ceșcuțe foarte mici.

După adoptarea roții olarului, sec. III-II î.Hr. dispar unele forme vechi și apar altele, precum ulcioarele cu gât înalt și cămile cu toartă într-o mare varietate. De asemenea, apar vasele cu picior, diverse fructiere, având un luciu puternic cu reflexe metalice și butoni simpli sau în asociere, dând o eleganță și finețe deosebită vaselor.

Descoperirile ceramice din a treia perioadă dezvăluie o deplină maturitate în tehnica olăritului. Ceramica făcută cu ajutorul roții s-a generalizat pe marele teritoriu al Daciei, dezvoltând forme autohtone variate. Cămile cu toartă apar într-o mare varietate cu dimensiuni diferite, de o rară frumusețe. Torți zvelte, torsionate, lucrate din mai multe vergele, cu decoruri lustruite, repartizate elegant pe gâtul sau corpul vasului. Stucturile făcute la roată, de iscusiții meșteri olari geto-daci, arată un deosebit gust estetic și simț al proporției [2].

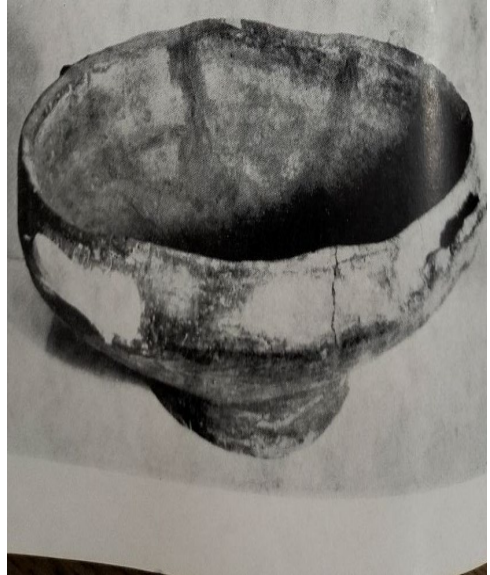
Atelierele perfecționate pentru lucrat vase din lut, nu lipsesc în nici una din așezările mai intens cercetate, dându-ne dreptul a susține că ele au existat în marea majoritate a așezărilor geto-dace. Mai mult chiar, situații ca aceea de la Medieșul Aurit (jud. Satu Mare) relevă că în unele din așezările dacilor liberi se dezvoltaseră adevărate cartiere specializate, cu ateliere de olărit [3].

Printre vasele descoperite de arheologi la Crăsani sau inventariat 7 tipuri principale:

- Borcanele, aproape cilindrice, strâmtorate la gură, de toate mărimile, ornamentate fie cu un fel de escrescențe reliefate, verticale sau oblice, fie prin brăulețe ornamentale, libere sau legate între ele;
- Ceștile, puțin ornamentate, cu o lucrătură și o ardere incompletă;
- Ulcioare mari și oale, compuse dintr-un corp pântecos și gât mai mult sau mai puțin înalt și larg;
- Cămile-ulcele cu tortă ridicată peste nivelul buzei și împodobite sus cu un fel de pinten;

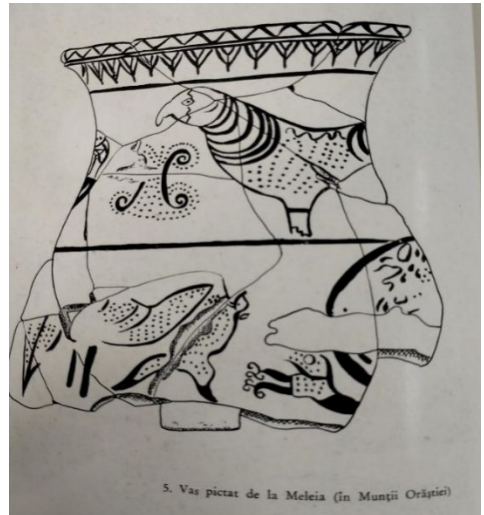
Strachină lucrată cu mâna (faza a II-a).

Urnă funerară (faza all-a).

Fructieră lucrată cu mâna (faza a II-a).

Vas pictat de la Malaia (munții Orăștiei).

Fig. 1. Vase cucuteniene.

- Vasele cu picior, cu sau fără ferestre, întâlnite între Alpi și Caucaz (1000 - 500 î.Hr.);
- Castroane, străchini, farfuri și tepsii, de întrebuințare zilnică;

- Diferite tipuri de găleți, oale, ulcele, căni și ulcioare, folosite la celebrarea diferitelor evenimente familiare [4].

„Urnele din ceramică folosite pentru înhumare, de forma unor borcane mari, largi la gură, împodobite cu elemente grafitate, obținute prin frecarea cu un obiect dur, bine lustruit și cu incizii superficiale făcute cu pieptenele” [5].

„Ceramica are marea calitate de a fi un izvor istoric nemijlocit, cum spunea marele Grigore Tocilescu: nimic ca ceramica nu înlesnește a urmări prin epoci înaintările progresive ale inteligenței unei societăți, a unui popor și măsura aplecării omului contra lucrurilor artistice” [6].

„Producția de vase este foarte variată, formele și mărimile sunt adaptate diferitelor întrebuințări, la fel ca și decorul, olăria țărănească, fiind un exemplu de îmbinare a frumosului și utilului. Tradiția ceramicii românești este veche și strălucită. Ceramica de Cucuteni este astăzi admirată de totă lumea pentru formele și decorațiunile ei” [7].

„Una din cele mai vechi tehnici, cu o vechime de câteva mii de ani, o constituie tehnica de modelare a ceramicii din suluri de lut, tehnică folosită în mod curent din comuna primitivă... fundul vasului se confecționează separat, sulul din lut prinzându-se prin apăsare de fund, servind numai pentru modelarea pereților” [8].

Dezvoltarea forțelor de producție aduce cu sine o puternică creștere a populației.

Argila decor-culoare

Pictarea, decorarea sau împodobirea vaselor, se făcea după arderea incompletă, folosind cornul sau pensula din păr de porc. Pensulele mici se foloseau pentru trasarea liniilor fine, subțiri și a punctelor. Cele mari pentru benzi, iar cele late, pentru întinderea culorii pe spații mari.

Cornul de vită, scobit în interior, avea la capăt ca și astăzi o pană de găscă, prin care curgea culoarea uniform. Pentru a nu se amesteca culorile, exista un corn pentru fiecare nuanță. Pictura se aplica pe un fond alb, cu linii brun-roșietice.

Pentru prepararea culorilor descoperirile arheologice au scos la iveală așa zisul mojar pentru sfărâmarea pigmentilor necesari

ornamentelor și oalelor cu „*noduli sferici*” din calcar, noduli de oxid magneto-feros și alții din culoare neagră.

Albul se obținea din caolin, negrul din „*pământel*”, roșul din „*roșeală*”, o argilă specială de culoare roșietică. La execuția ornamentării vaselor se lucra în afară de corn și pensule, cu pana, scoaba, paiul, ciobul sau zgârieциul. Ornamentul era aplicat, fie imediat după uscarea vasului modelat, fie după arderea la roșu (4-7 ore) sau, după ce vasul era gata (8-12 ore).

Fig. 2. Vasele și statuetele din Cultura Cucuteni, prezentate în cadrul unei expoziții a Roma. *jurnalul.ro*

Descoperirile arheologice din munții Sebeșului au scos la iveală o ceramică „*de curte*”, cu motive picturale mult mai complicate. Sunt adăugate acum, pe lângă motivele geometrice, și elemente vegetale, frunze, flori stilizate și animale, reprezentate în chip real sau imaginar. Culoarele folosite erau: roșu în diferite nuanțe până la brun, dar și galben și negru.

Ornamentele sub forma „*spicelor de grâu*” sau a „*palmelor deschise*”, aparțin olarilor geto-daci, ca o emblemă.

Olarii zilelor noastre din nord-vestul Munteniei, (zona autorului acestor rânduri) culoarea roșie (roșala) se găsește sub forma unor „*vine*” roșii în cantități mici și anevoie de aflat pe versanții unor dealuri și este transportată acasă cu „*cobilița*” sau „*târna*” în atelier, unde este tăiată în bucăți mici și uscată. Acele bucăți se introduc într-un lighean cu apă, „*stingându-se ca varul*”. Lichidul obținut, vâcos, se strecoară printr-o sită în alt lighean, pentru înlăturarea impurităților și apoi se dă la râșniță, obținându-se în sfârșit, o substanță „*curată*”, vâscoasă „*ca laptele bătut*” și lucioasă „*ca sticla*” (11).

Ceramica pictată din faza a III-a este, fără nici un dubiu, produsul cel mai deosebit. În faza întâi, se întâlnesc ornamente executate dintr-o

pojghiță subțire de vopsea alb - gălbuie, distribuită pe toată suprafața vasului, peste care erau lucrate linii sau motive geometrice, în culoare roșu-brun. „Rostul decorării obiectelor de uz curent era acela de a le înfrumuseța, până la nașterea frumuseții clasice, întrupate în arta antică sau cea a Renașterii. Sensibilitatea estetică a suferit o dinamică și complexă evoluție, având drept principiu estetic fundamental armonia, echilibrul, simetria” (12).

Fig. 3.

„Printre decorurile încărcate de sensuri simbolice se înscriu și cele solare, reprezentate prin cercuri tăiate, spirală meandru, cruce frântă, vârtej, etc. Prezentate în arta noastră populară, perpetuate fără îndoială, din epoci străvechi, la fel ca și bradul ce întruchipează pomul vieții” (13).

O altă manifestare artistică a Culturii Cucuteni se descoperă nouă celor de astăzi, printr-un uriaș număr de statuete din lut ars atât antropomorfe cât și zoomorfe (fig. 7, 8).

Fig. 4. Reprezentări antropomorfe Ab și B.

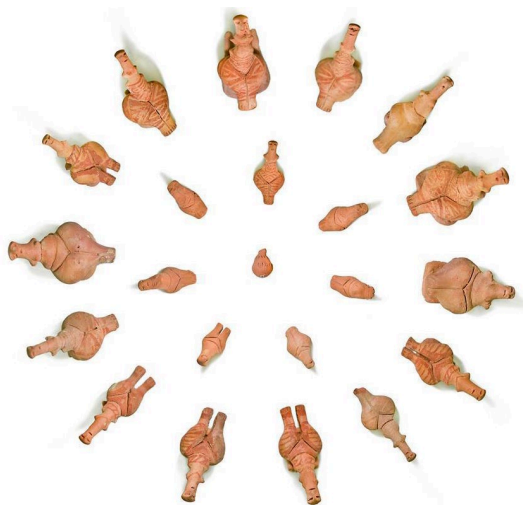

Fig. 5. Soborul zeițelor.

Figuri feminine cu torsul plat ornamentate cu motive geometrice. Cultul „zeiței mamă”, este prezent pretutindeni, iar prin pictură sunt evidențiate diferite culte solare. Dacă Dumnezeu a făcut pe om din țărână, omul cucutenian a închipuit divinitatea din argilă, să-L aibă în casa sa, în familia sa. Observăm că în simbolistica modelajului

Fig. 6. Vase și figuri zoomorfe.

vechi cucutenian, barza este simbolul fertilității și al abundenței, iar „gaia”, pasărea de pradă, apărând în perioade funerare.

O altă manifestare artistică a Culturii Cucuteni, se descoperă nouă celor de astăzi, printr-un uriaș număr de statuete din lut ars, atât antropomorfe cât și zoomorfe.

Fig. 7. Statuete zoomorfe „Păsări de apă”.

Fig. 8. Statuete antropomorfe și vase.

Argila „leac”

Din cele mai vechi timpuri pământul a dat omului nu numai hrana cea de toate zilele ci și leacuri. Dumnezeu a pus în conștiința creației Sale, cunoașterea plantelor bune de leac. Astfel câinii, pisicile și toate animalele știu ce ierburi să manânce pentru anumite afecțiuni.

Un animal rănit de vânător caută un loc argilos și astfel își dezinfectează rana. Argila, a fost și este unul dintre cele mai cunoscute și apreciate remedii din toate timpurile.

Argila se găsește sub diferite denumiri și culori. În funcție de anumiți compuși și nutrienți, este determinată culoarea argilei.

- Culoarea roșie, este determinată de oxizii de fier. Această argilă, se folosește în combaterea anemiei și pentru tonifiere.

- Argila albastră, este determinată de conținutul de argint, cupru și crom. Se întrebuițează împotriva celulitei și are efect în netezirea ridurilor.

- Argila verde, conține magneziu, calciu, zinc, mangan, fosfor, aluminiu și molibden. Stimulează creșterea părului și are efect benefic în tratarea țesuturilor osoase.

- Argila albă, caolinul și cea gri, se folosește în industria cosmetică pentru producerea de măști, creme, și pudre. Curăță în profunzime epiderma, are efecte antiseptice și regeneratoare a pielii, vindecă arsurile și rănilor superficiale.

Argila este un remediu pentru oboseală. Doctorul francez Jean Valnet, profesor doctor universitar, membru al Academiei Franceze, recomanda cataplasmele călduțe cu argilă, în partea de jos a abdomenului și la ceafă pentru eradicarea senzației de oboseală.

Argila neutralizează toxinele din organism, fiind mult mai benefică decât se cunoaște până în prezent.

Cercetările multiple și complexe din ultima vreme și studiul ceramicii vechi, dovedesc că străbunii noștri geto-daci, n-au fost un popor oarecare „barbar”, ci unul care a cunoscut o deosebită înflorire culturală, materială și spirituală. Valențele sale artistice și aplecarea spre frumos, simetrie și simțul culorilor, uimește lumea cercetătorilor de

astăzi. Prin impunătoarea cultură spirituală și materială au dezvoltat „una din cele mai formidabile organizații statale, la sfârșitul mileniului I d.Hr”.

Bibliografie:

1. Ghinoiu I. Lumea de aici, lumea de dincolo. Ed. Fundației Culturale Române, București, 1999, pp.43-49.
2. Crișan I. H. Spiritualitatea Geto-Dacilor. Ed. Albatros, București, 1986, p.265.
3. Ioniță I. Din istoria și civilizația Dacilor Liberi. Ed. Junimea Iași, 1982, p.60.
4. Pârvan V. Getica. Ed. Meridiane, București, 1982, p. 113.
5. Idem, p. 250.
6. Crișan I. H. Ceramica Daco-Getică. Ed. Meridiane, București, 1968, p.7.
7. Petrescu P., Stoica G. Arta populară românească. Ed. Meridiane, București, 1987, p.71.
8. Crișan I. H. Ceramica Daco-Getică, Ed. Meridiane, București, 1968, p.9.
9. Academia Republicii Socialiste România, Institutul de Istoria Artei, Arta Populară Românească. Ed. Academiei R.S.R., București, 1969, p. 538.
10. Fotografii din: Crișan I. H. Ceramica Daco-Getică. Ed. Meridiane, București, 1968, pp. 23-25.
11. Robea M. M. Ceramica populară din nord-vestul Munteniei. Valea Vâlsanului-Argeș. Casa Editorială Muntenia, București, 2011, p.16.
12. Pascadi I. Artă și Civilizație. Editura Meridiane, București, 1976, p. 63.
13. Crișan I. H. Spiritualitatea Geto-Dacilor. Ed. Albatros, București, 1986, p. 437.